

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โลกสูง บ้านหนองโก หมู่ 12 ตำบล โลกพระ อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชน โลกสูง บ้านหนองโก หมู่ 12 ตำบล โลกพระ อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 48 คน โดยคัดเลือกประชากร กลุ่มเป้าหมาย แบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย

1.1 ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองโก	จำนวน 1 คน
1.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองโก	จำนวน 2 คน
1.3 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านหนองโก	จำนวน 2 คน
1.4 ตัวแทนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข บ้านหนองโก	จำนวน 10 คน
1.5 ผู้นำและตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์ บ้านหนองโก	จำนวน 10 คน
1.6 ตัวแทนกลุ่มเยาวชน บ้านหนองโก	จำนวน 10 คน
1.7 ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน บ้านหนองโก	จำนวน 10 คน
1.8 พระสงฆ์ จากวัดป่าหนองโก	จำนวน 3 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยแบบสัมภาษณ์ มีแนวคำถาม ตามรายละเอียด ดังนี้

1. บริบทของป่าชุมชน โคนสูง

- 1.1 บริบทของป่าชุมชน โคนสูง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน
- 1.2 การใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากป่าชุมชน
- 1.3 การเปลี่ยนแปลงสภาพชุมชนในอดีต จนถึงปัจจุบัน
- 1.4 ภาวะเทียบข้อตกลงในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน
- 1.5 พิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับป่าชุมชน

2. ปัญหาในการจัดการป่าชุมชน โคนสูง หลังปี พ.ศ. 2538 และแนวทางในการแก้ไขปัญหাপ่าชุมชน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

โดยมีวิธีการ ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้คือ

2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการจัดเวทีแสดงความคิดเห็น เพื่อระดมสมอง (Brain Storming) โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะวิธีการสร้างเครื่องมืองานวิจัยเชิงคุณภาพของ บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 53-101) และศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือจากหนังสือการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ ประวิศ เรวาวรรณ (2545 : 55-86) เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2.1.2 นำผลการศึกษาจากข้อ 1 มาจัดทำข้อคำถาม พิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมายในการศึกษา

2.1.3 นำข้อคำถามที่สร้างขึ้น ไปหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรง และความครอบคลุมของเนื้อหาของข้อคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา หลังจากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.1.4 ปรับปรุงแก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเสนอแนวคำถามฉบับร่าง ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหา ภาษา และความถูกต้องวัด ได้ตรง วัตถุประสงค์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

1) ดร.สังสรรค์ สิงห์เลิศ ตำแหน่ง ประธานหลักสูตร สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม การศึกษา ศษ.ด. (ประชากรศาสตร์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2) นายบุญญฤทธิ์ เคนทวย ตำแหน่ง หัวหน้ากองช่าง เทศบาลตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม การศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3) นางสาวสุกัลยา สิงห์บุรมย์ ตำแหน่ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลอนกลาง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2.1.5 นำแนวคำถามที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาทำการปรับแก้ให้เหมาะสม ตามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ลักษณะของเครื่องมือ

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับ เพศ และอายุ

ตอนที่ 2 บริบทของป่าชุมชน โคนสูง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ปัญหาในการจัดการป่าชุมชน โคนสูง หลังปี พ.ศ. 2538 และแนวทางในการแก้ไขปัญหาป่าชุมชน โคนสูง

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โคนสูง

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เนื่องจากข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ตามแหล่งเวลา สถานที่ และบุคคล ว่าถ้าต่างเวลา ต่างสถานที่และต่างบุคคลที่ให้ข้อมูล ข้อมูลจะแตกต่างกันหรือไม่ เช่น การสัมภาษณ์เพิ่มความแม่นยำและความเชื่อถือได้ของข้อมูล ด้วยการถามซ้ำหลาย ๆ ครั้ง ตรวจสอบคำตอบจากเอกสารหรือหลักฐานอื่น ๆ สัมภาษณ์ซ้ำกับผู้ให้สัมภาษณ์คนเดียวกัน หรือเปรียบเทียบคำตอบกับผู้ให้สัมภาษณ์ต่างคนกัน เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัย ได้ดำเนินการ เช่น การวางแผนในการออกชุมชน การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) และการจัดกลุ่มเพื่อระดมสมอง (Brain Storming) โดยมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

3.1 เก็บข้อมูลจากเอกสาร ประกอบด้วย ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและสภาพปัญหาป่าชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบอกเล่าจากผู้อายุภายในชุมชน เพื่อใช้ประกอบในการกำหนดทิศทางอ้างอิง

3.2 เก็บข้อมูลจากการสังเกต คือ การลงพื้นที่อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสังเกตและจดบันทึกรวบรวมปัญหา เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

3.3 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัย เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ตัวแทนกลุ่มที่มีส่วนได้เสีย จำนวน 48 คน กำหนดวัน เวลา สัมภาษณ์ วันที่ 2-25 พฤศจิกายน 2552 ดังนี้คือ

3.3.1 ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองโก วันที่ 2 พ.ย.52 เวลา 14.00 น.–16.00 น. ณ บ้านผู้ใหญ่บ้าน

3.3.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองโก จำนวน 2 คน วันที่ 3 พ.ย.52 เวลา 9.00 น.–16.00 น. ณ บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

3.3.3 ตัวแทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ จำนวน 2 คน วันที่ 4 พ.ย.52 เวลา 9.00 น.–16.00 น. ณ บ้านตัวแทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกพระ

3.3.4 ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน จำนวน 10 คน วันที่ 5 - 9 พ.ย.52 เวลา 9.00 น.–16.00 น. ณ บ้านตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์

3.3.5 ตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 10 คน วันที่ 10 - 14 พ.ย.52 เวลา 9.00 น.–16.00 น. ณ บ้านตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์

3.3.6 ตัวแทนกลุ่มเยาวชน จำนวน 10 คน วันที่ 15 - 19 พ.ย.52 เวลา 9.00 น.–16.00 น. ณ บ้านตัวแทนกลุ่มเยาวชน

3.3.7 ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน วันที่ 20 - 24 พ.ย.52 เวลา 9.00 น.–16.00 น. ณ บ้านตัวแทนผู้สูงอายุ

3.3.8 ตัวแทนพระสงฆ์ จำนวน 3 รูป วันที่ 25 พ.ย.52 เวลา 9.00 น.–16.00 น. ณ วัดบ้านโคกสูง

กิจกรรม	เป้าหมาย	ระยะเวลา ดำเนิน กิจกรรม	ผู้เกี่ยวข้อง	วิธีเก็บ ข้อมูล
ของประชาชนใน การจัดการป่าชุมชน 1.4 นวัตกรรม เวลา ในการสัมภาษณ์	ร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชน อย่างยั่งยืน และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด 1.4 เพื่อ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของ ป่าชุมชน โลกสูง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ปัญหาในการจัดการป่าชุมชน ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา การอนุรักษ์ป่าชุมชน และการบริหาร จัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยนัก สัมภาษณ์ ตัวแทนแต่ละกลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้ใหญ่บ้าน 2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3) ตัวแทนสมาชิก อบต. 4) ตัวแทนกลุ่ม อสม. 5) ตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์ 6) ตัวแทนกลุ่มเยาวชน 7) ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุ 8) ตัวแทนพระสงฆ์	2 พ.ย.52 2 พ.ย.52 3 พ.ย.52 4 พ.ย.52 5-9 พ.ย.52 10-14 พ.ย.52 15-19 พ.ย.52 20-24 พ.ย.52 25 พ.ย.52	-กลุ่มเป้าหมาย - ผู้วิจัย -กลุ่มเป้าหมาย - ผู้วิจัย -กลุ่มเป้าหมาย	การร่วม กิจกรรมกลุ่ม - แบบ สัมภาษณ์ - แบบ สัมภาษณ์

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แยกออก ดังนี้คือ

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลจากการประชุมระดมสมอง และจาก
แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ บริบทของป่าชุมชน โลกสูง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน การใช้ประโยชน์
ทรัพยากรจากป่าชุมชน การเปลี่ยนแปลงสภาพชุมชนในอดีต จนถึงปัจจุบัน กฏระเบียบ
ข้อตกลงในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน พิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับป่าชุมชน
ปัญหาในการจัดการป่าชุมชน โลกสูง หลังปี พ.ศ. 2538 แนวทางในการแก้ไขปัญหาป่าชุมชน

และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน นำมาสรุปประเด็นและบรรยายเป็นความเรียง

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน และตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน โดยผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากห้องสมุด นำมาสรุปประเด็นและบรรยายเป็นความเรียง

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้คือ

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ และการศึกษา ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการระดมสมองของกลุ่ม นำมาวิเคราะห์โดยสรุปประเด็น และบรรยายเป็นความเรียง